

POHJONEN SUOMI – TULEVAISUUS TARJOLLA

AVAINAVOITTEET JA – TOIMET POHJOIS-SUOMEN
ELINVOIMAN JA SAAVUTETTAVUUDEN
VARMISTAMISEKSI

Fil.lis. Rauno Lämsä

1. KANSALLISEN ALUEPOLITIIKAN PALUU JA UUDISTAMINEN – MIKSI?

Toiminta- ja turvallisuusympäristö muuttunut pysyvästi

- Pohjois-Suomella on yhä tärkeämpi rooli osana Eurooppaa ja turvallisuutta: pohjoinen globalisoituu ja eurooppalaistuu
- Strategisten ja kriittisten resurssien merkitys kasvaa
- Asuttu alue ja raja turvallisia

Alueellinen eriytyminen voimistuu yhä

- Taantuvat vs. Kehittyvät keskusalueet
- Väestökehitys ja työvoiman saantiongelmien huolienä

Alueellisten kehittämistoimien toteutus kangertelee

- Kansallinen aluepolitiikka on hämärtynyt
- Alueelliset toimet ovat pitkälti EU:n toimia
- Yhtenäisyys on kansakunnan etu: toteutuuko mm. 8 kaupunkiohjelmatyypillä?

Resurssipaineet ovat edessä

- Kehittämistoimet ovat EU:n rahoituksen varassa
- Paineet kansallisesti ja EU:n sisäisesti viitoittavat niukentuviin määrärahoihin; hallituksen tuoreet EU-kannat mietityttävät
- Etenkin pohjoisen suuntaan leikkaukset voivat osua ilman tehokkaita vaikuttamistoimia

Pohjois-Pohjanmaan kehitys on ollut nousujohteista vuosikymmeniä: miten jatkuvuus turvataan?

Tarvitaan mm. Aluepolitiikan paluuta ja uudistamista kehittämishaasteiden, rahoituksen ja toteutustapojen osalta:

- Uuden aluepolitiikan sisältö on alueiden ja asukkaiden näkökulmasta huoltovarmuuteen perustuva strategisuus; omavaraisuus (ruoka, energia; peruspalvelut ml. Terveystieteiden huolto) ja koko suomen saavutettavuus eli
- Rakenteet ovat uusia haasteita jännitteisessä ympäristössä
- Suomen kehittäminen kokonaisvaltaisesti ilman alueellisia vastakkaisasetteluja
- Teema- ja kasvuohjelmat suuntautuvat täsmällisemmin alueellisesti

2. SAAVUTETTAVUUS ALUEIDEN ELINVOIMAN EDISTÄJÄ

Aluekehitys nojautuu yhä enemmän saavutettavuuteen; kyse on monitahoisesta sisällöstä

Turvallisuus ei ole itsestään selvyyttä: Itämeren kuljetuksille tarvitaan vaihtoehtoinen reitti; pohjoisen väylät ainoa portti länteen Itämeren kriisitilanteessa

Huoltovarmuusyhteyksien ja sotilaallisen liikkuvuuden varmistaminen korostuvat atlanttisen yhteyden luomisessa

Atlanttinen yhteyskäytävä olisi pohjolan kattava EU:n ydinverkko ten-t tie- ja ratakokonaisuus Narvikiin asti; neloskäytävä turusta E8/E4 Tornioon ja viitoskäytävä Etelä-Savosta Lappiin asti sekä vt 20 mukainen ratayhteys

- Rahoitus eri tahojen yhteistyöllä; päärahoittaja EU: laaja infrainvestointikokonaisuus ei ole pelkästään Pohjois-Suomea koskeva vaan Suomen, Pohjolan, koko Euroopan ja turvallisuuden
- Maakunnan on tarvetta nostaa tavoitetasoa

Lentoliikenneyhteyksien selkiytyminen ja kansainvälistäminen

- Ympärivuotisen matkailun edistäminen globaaleilla reiteillä sekä rengasmatkoilla ja matkaketjuilla
- Oulu euroarktisen alueen solmukohtaksi

Väestön ikääntyminen edellyttää tehokkaampia henkilökuljetuspalveluita ja peruspalveluita ns. lähipalveluina

- Alueiden elinvoiman vahvistaminen; keskeiset viestit ja toimet

3. Työvoiman saatavuus

Suomea kauttaaltaan vaivaavat osaavan työvoiman saannin ongelmat ovat syväjuurisia ja monitahoisia

Ei ratkaista hetkessä, ei edes ennustetulla kasvulla

Huomio työelämän ulkopuolisiin:

- oppisopimuskoulutuksen lisäys; enemmän yrityskohtaisuutta
- ammattikoulutuksen lyhentäminen kokeiluluonteisesti
- työkykyiset eläkeläiset takaisin töihin
  - neutraali verotus lisäansioista
  - eläkeläisten bonusseteli

Moniammatillisuus ja monipaikkaisuus

Kansainvälisten työntekijöiden/opiskelijoiden muuttopaketti

Perimmäinen kysymys; keitä ihmisiä haluamme maakuntaan? - huomiota muuttajien rakenteeseen

4. Koulutus-, t&k- ja innovaatiopanostukset

Koulutusongelmat syväjuurisia ja monitahoisia; peruskoulusta lähtien

Peruskoulun uudistus Pohjois-Suomesta lähtien

- 80 000 oppilasta vähemmän vuonna 2030; kuntien välinen yhteistyö; vaativuustaso korkeammalle; perustaidot kunniaan; valtakunnallinen koe; koulutarkastusjärjestelmä käyttöön

Ammatillisen koulutuksen lyhentäminen kokeiluluonteisesti

Yliopisto-opetuksen innovoiminen

- 6G opinahjo; rinnakkain Naton osaamiskeskuksen kanssa; yhteismaisteriohjelmat: matkailu, biotalous, metsät: yhteistyö maakunnan kanssa; puhdas ilma -opetusohjelma ja luontaiset resurssit

Alueellinen opintolainahyvitys Pohjois-Suomea koskien

6G rahasto – tietoliikenteen edelläkävijä

5. Monialainen biotalousohjelma ja puhdas energia - suotuisa ilmasto

Biotalouden kokonaisohjelma käyntiin

- alueen luontaiset resurssit, elinkeinot, jalostus ja kauppa: toimintaedut yhteen
- maailman puhtain ilma - puhtaat elintarvikkeet
- (järvikalastuksen lisääminen, marjojen ja yrttien terveellisyys, vesituotteiden vienti)

Biokaasun ja monipolttoainemoottoreiden käyttö

Matkailun ja maaseutuelinkeinojen yhteistyön lisääminen

Oman lannoitetuotannon vahvistaminen

Nykyistä parempi mineraalien ja strategisten raaka-aineiden hinnoittelu ja hyödyntäminen

- kaivosveron tuotto 4-6 %:in ja kunnille 100 %: sti
- kaivoslain uudistaminen kuulemismenettelyjen laajentamiseksi

6. Matkailun vetovoimaisuuden ja verkostoitumisen voimistaminen

- Matkailu on merkittäväintä Pohjois-Suomessa - maakunnan matkailukeskittymän kehittäminen
- Matkailukeskittymä tarvitsee kehittyäkseen poikittaisen ratayhteyden vt 20 toteutuksen
- Matkailijamaksun käyttöönotto kiinteistöveron tapaan – pohjoinen eturintamassa
- Maailman puhtain ilma -kampanja laajalla yhteistyöllä
- Globaalireitit ympärivuotisen matkailun edistämiseksi

7. EU:n rahoituskauden 2028- tarjoamat mahdollisuudet

- EU:n koheesioresurssien käyttöön kohdistumassa kasvavia paineita sekä EU:n sisäisesti, että kansallisesti
- Kiristynvä globaali kilpailu suuntaa toimia kaupalliseen kilpailukykyyn ja innovaatioihin: tämä on kaikkien ajama tavoitteisto. Koheesiotavoitteet tulee erottaa kilpailukyky- ja innovaatiotavoitteista
- Pohjois-Suomi on haavoittuvassa asemassa tukien jaon suhteen: vain maakunta ja suomi voivat puolustaa alueellisia ja kansallisia tavoitteita
- Suomen itärajan, yli 1 300 kilometriä, kokonaisvaltainen merkitys tulee ottaa yhdeksi uudistamisperusteeksi
- Itäisten reuna-alueiden elinvoiman turvaamiseksi tarvitaan EU:n reuna-alueiden turvallisuus- ja huoltovarmuuden tukiohjelma muiden rakennerahasto-ohjelmien rinnalle

Tulevalla rahoituskaudella tulisi etsiä keinoja väestön vanhenemisen aiheuttamien ongelmien lievittämiseen

Harvan asutuksen kriteerin sisällön laajentaminen palvelujen saavuttamiseksi on tärkeää

Yhden kansallisen ohjelman sijaan useamman, kolmen alueellisen rakennerahasto-ohjelman Pohjois-Suomi, Itä-Suomi ja Länsi- ja Etelä-Suomi, valmistelu tuottaisi kehittämistoimien vaikuttavuuden lisäyksen ja suuremman rahoitussaannon

Merkitsee kehittämisvastuun ja päätöksenteon siirtoa alueille

T&k ja innovaatorahoitus kasvaa tulevalla rahoituskaudella kaikkien toiveiden mukaisesti, mikä tarjoaa suomelle uusia tilaisuuksia. 6G opinahjo ja 6G rahasto voitaisiin tuoda rahoituspramille

Maatalouden pääluokan resursseihin kohdistuu leikkauspaineita. Biotalous voi tuoda lisäresursseja nykyiseen verrattuna

Atlanttisen yhteyskäytävän investointihankkeet kokonaisuudessaan ovat mitä suurimmassa määrin Euroopan yhteisiä: siksi rahoituksesta suurin osa tulisi allokoida EU:n varoista: saatavat hyödyt palvelevat Euroopan elinvoimaa ja turvallisuutta

8. Rahoitustarpeet ja kattaminen

Usein tämän tyyppisissä selvityksissä esitetään pelkästään menopuolen lisäystarpeita vailla niiden kattamista

Kansallisesti valtion budjettirahoitukseen liittyviä esityksiä ovat mm:

- hyvinvointialueiden ja sote-uudistuksen rahoitus- ja Kustannussäästötoimet; mm: omalääkärijärjestelmällä yli miljardin euron luontaiset säästöt keskipitkällä aikavälillä)
- kaivosveron tuntuva lisäys
- matkailijamaksu.

8. Rahoitustarpeet ja kattaminen

Suomen rahoitussaantoon EU:lta vaikuttaisi EU:n omien varojen järjestelmän uudistaminen ostovoimakorjatun bruttokansantulon mallin pohjalle

- toisi suomelle lisäresursseja noin 200-250 milj. Euroa nykytilanteeseen verrattuna vuositasolla

Eri toimilla turvataan nykyisiä työpaikkoja, joilla kohennettaisiin julkista taloutta ja alueiden elinvoimaa ja kilpailukykyä. Työvoiman saatavuuteen liittyvillä esityksillä on myönteiset vaikutukset

Kunta- ja maakuntahallinnon uudistuksilla myötävaikutetaan paikallis- ja aluetason elävöittämiseen, etenkin yhteistyökuntamallilla

9. Mielikuvat pohjoisesta - tulevaisuus tarjolla

Kyse on ensisijaisesti siitä,

* miten ja millä kriteereillä maakuntaa markkinoidaan

* mihin maakunta luottaa tulevaisuudessa

Mielikuvat-kampanja	Tulevaisuuden tukipylväät
Maailman puhtain ilma	Metsät
Puhdas luonto ja runsaat harrastusmahdollisuudet	Mineraalit
Maakunnan tarjoamat opiskelumahdollisuudet	Matkailu
Tulevaisuuden 6G opinahjo	Maaseutu
Osaaville menestyksekkäitä työpaikkoja	Maanpuolustus
Puhtaat ja luontaiset resurssit ja elintarvikkeet	Mielikuvat